



МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

УРЕДНИЦИ

Проф. др Драган Станић
Проф. др Срето Танасић

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР

Проф. др Драган Станић
Проф. др Срето Танасић
Проф. др Александар Милановић
Проф. др Виктор Савић
Проф. др Исидора Бјелаковић

ПРИРЕДИЛИ

Проф. др Исидора Бјелаковић
Проф. др Виктор Савић

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. др Драгана Мршевић-Радовић
Проф. др Мато Пижурица
Проф. др Душанка Вујовић

Штампање ове књиге омогућило је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја
Републике Србије

ПОЛОЖАЈ СРПСКОГА ЈЕЗИКА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ

ИЗАЗОВИ, ПРОБЛЕМИ, РЕШЕЊА

Зборник саопштења с округлог стола
одржаног у Матици српској
3. јула 2021. године



Нови Сад • Матица српска
Београд • Одбор за стандардизацију српског језика

2021

САДРЖАЈ

САОПШТЕЊА

Иринеј (Буловић), епископ бачки, Положај српскога језика у савременом друштву	9
Срето Танасић, Закон против српског језика – прилог рушењу српског идентитета	13
<u>Предраг Пипер</u> , Поводом Закона о родној равноправности	21
Јелица Стојановић, Положај српскога језика у савременој Црној Гори – у контексту прошлог и будућег	27
Софија Милорадовић, Чиме се обезбеђује родна равноправност?	31
Рајна М. Драгићевић, Насилна феминизација као напад на флексибилност лексичке норме српског језика	33
Весна Ломпар, „Родно осетљив језик“ и питање израде уџбеника	39
Милош М. Ковачевић, У каквом су односу Закон о родној равноправности и Закон о језику и писму	41
Вељко Ж. Брборић, Размишљање о српском језику у седам тачака	57
Јованка Радић, Сврха и последице „уродњавања“ српског језика	65
Рада Стијовић, Да ли род именица дисквалификује родну равноправност?	81
Миланка Бабић, О статусним проблемима српског језика у вези са Законом о родној равноправности	87
Јордана Марковић, У духу језика и по слову закона	91
Зорица Никитовић, Функција језика у глобалистичким процесима дехуманизације човјечанства	95
Милан Ајдановић, Две стране	99
Владан Јовановић, Поводом тзв. Закона о родној равноправности	103
Марина Спасојевић, Језик мимо граматике: о тзв. родно сензитивном језику	107
Наташа Вуловић Емонс, Језик и стварна права жена	113

Ана З. Мацановић, Творба мовираних фемининума у Приручнику за употребу родно осетљивог језика (2019)	117
Марина Јањић, Језик наш насушни – српски језик у актуелном друштвеном контексту	123
Ана Јањушевић Оливери, Српски језик vs. родно осетљиви језик (о неосјетљивом сецирању српског језика)	129
Сања Ж. Ђуровић, Нормативна (не)прихватљивост мовираних фемининума у оквиру Закона о родној равноправности	135
Александар Милановић, Језичке игре: „Лепи Јане, рибарке старе дете један“ .	141
Виктор Савић, Укидање језичке норме поништава људске слободе и разара природу и јединство српског језика	147
Исидора Бјелаковић, Облигаторност „родно осетљивог језика“ – одраз стварних потреба друштва или идеолошко наметање?	157
Иван Негришорац, Родна осетљивост, језичка структура и језички израз: шест не баш неважних напомена	163
Јован Делић, Законодавно разарање српског језика	183
Ксенија Марицки Гађански, Српски језик – цивилизацијска тапија српског народа	187
Александар Јовановић , Велики идеолошки центрифугални поход. О српском језику, књижевности и школским програмима	191
Петар Пијановић, Октроисани језик	197
Бошко Сувајцић, О српском језику	201
Валентина Питулић, Родна равноправност и одговор усмене традиције . . .	205
Слободан Антонић, Феминизам и језички инжењеринг	213
Богољуб Шијаковић, Филолог и светиња језика	225
Часлав Д. Копривица, Чији је српски језик? Начелна размишљања наспрам једне сасвим „нечасне“ ситуације	229
Драго Перовић, Насиље над језиком	241
Драгољуб Петровић, Тезе о разарању Срба и њиховог језика	245
Бранислав Ристивојевић и Слободан Орловић, Закон о родној равноправности против Устава Републике Србије: да ли је Србија добила други службени језик?	249
Миленко П. Радић, Поводом усвајања Закона о родној равноправности и Закона о изменама и допунама закона о забрани дискриминације . . .	259
ЗАКЉУЧЦИ	265
ПРИЛОЗИ	
Мирослав Николић, Природни и граматички род именица	287
Божо Ђорић, Граматички род и питање полне дискриминације у језику . .	303

Предраг Ј. Пипер, О социјалним фемининативима у српском и другим словенским језицима	319
Дарко Пејовић. Интервју: Јасмина Грковић-Мејџор, академик. Закон о родној равноправности угрожава уставне слободе	351
ПРИКАЗ	
Ана З. Мацановић, Језик наш родно осетљиви у приручној литератури	357

Др Јованка Радић

СВРХА И ПОСЛЕДИЦЕ „УРОДЊАВАЊА“ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Примењен на ткиво српског језика, идеолошки конструкт зв. родно осетљив језик задира у безмало све поре његове структуре, и, разарајући механизам функционисања делова трочлане категорије именичког рода, која прожима све нивое језика – разара језик као систем. Захтев да „жена (и мушкарац)“ буду „видљиви“ у језику није могуће испунити уколико се не поништи функционисање именица као симболичких јединица одвојених од физичког тела и полности.

На „уродњавању“ српског језика већ три деценије ради „лингвисткиња“ и „феминисткиња“ Свенка Савић, која данас тврди да је стандардизација језика „*stvar dogovora onih koji imaju moć nad jezikom, a manje je deo prirode jezika*“.¹ Како је све „ствар договора“ и унапред припремљених упутстава која се механички следе, без обзира на „природу језика“, разумљиво је што у „нормирању“ и инсталирању „језика“ моделованог по универзалном рецепту не учествују они који се баве одређеним језиком и познају његову природу. Аутори „приручника“, „водича“, „упутстава“ за употребу „родно осетљивог језика“ не само да нису србисти него нису ни лингвисти:² њихов је задатак да од расположивог материјала (у нашем случају од јединица српског језика),³ следећи прописана упутства и „*sopstvenu intuiciju za jezičku upotrebu*“

¹ Svenka Savić, Marjana Stevanović. *Vodič za upotrebu rodno osetljivog jezika u javnoj upravi u Srbiji*. Misija OEBS-a u Srbiji /2019/, 9, 14; <http://www.zenskestudije.org.rs/pdf/knjige/vodic_za_rodno_osetljiv_jezik.pdf> (у даљем тексту: Водич). У Предговору који потписује издавач (Мисија ОЕБС-а у Србији) стоји тврдња да језик „odražava naše mišljenje, ali ga istovremeno i oblikuje, te može da bude snažno oruđe za promenu društvene svesti. Zbog toga je pitanje upotrebe ali i normiranja rodno osetljivog jezika u javnoj i službenoj sferi ne samo naučno već i političko pitanje.“ Може ли неки политички подржаван идеолошки конструкт бити научно питање?

² В.: <<https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/index.php/sr-Latn/akademski-kutak/publikacije>>.

³ Позивајући се на „теорију делатности“, С. Савић појашњава да је „нормирање“ сводиво на трагање „za inventarom jezičkih sredstava kojima možemo iskazati neku nameru“ (Водич, 22).

(Водич, 5, 13, 49, 59 итд.), праве „језик“ унапред утврђених карактеристика. Већина тих приручника, наручиваних с циљем да заокруже „normativni okvir rodno osetljivog jezika (ROJ),⁴ који се односи и на много шире јеziчке јединице него што су то наведене именице“ (облици „*premijerka, ministarka, poslanica, kancelarka*“ као „већ заувек нормирани називи функција жена“, Водич, 13), објављена је 2019. године. Кад је „нормативни оквир“ био заокружен, остало је да се добије „подршка институција“ и језик-конструкт наметне као норма. Поред осталих центара глобалне моћи, за подршку институција „изборио“ се, свакако, издавач поменуте и њој сличних публикација, док је изнутра најагилније деловала „председница“ Координационог тела за родну равноправност. Како му и сам назив каже, то тело није формирано да се стара о равноправности полова и положају жена у друштву, већ да, делујући с позиције политичке моћи, припреми услове за доношење „Закона о родној равноправности“, тако што ће нормалном учинити праксу да се биолошка разлика „мушко“ – „женско“ не тумачи као „пол“ већ као „родови“ – логички једнаки и равноправни с неодређено великим мноштвом „родова“ који се установљавају на основу „сексуалне оријентације“ људских јединки као друштвених бића („LGBTIQ+“).

Остаје, ипак, доста недоумица око тога која је сврха „родно осетљивог језика“⁵ у Закону о родној равноправности (надаље Закон), тј. зашто се инсистира на томе да један „od važnih elemenata u borbi protiv rodno zasnovane diskriminacije jeste upotreba rodno osetljivog jezika u javnoj i službenoj sferi“.⁶ Такав се „језик“ прави на основу поларизованог „рода“ („rod (engl. gender) društveni konstrukt uloga koje muškarac i žena imaju u društvu“, Водич), у чијој основи мора стајати пол (биолошка категорија која подразумева „да је неко рођен као деčак односно девојчица“, Водич)⁷ – а не на основу „рода“ у цендризму, који се већ и по броју „родова“ разликује од „рода“ у феминизму, као

Залаже се за „korišćene urođene sposobnosti za jezičku kreativnost“, која ће показати „da su postojeća gramatička pravila deo konstrukcije jezikoslovaca, a ne samog jezika“ (Водич, 58–59).

⁴ Свакако се због овог „РОЈ“-а прибегло називу „родно осетљив (м. сензитиван) језик“ („РСЈ“ – незгодно, неког би могло асоцирати на „Републике Српске језик“). За њих је све игра, и то игра у којој нема никаквих правила.

⁵ У текстовима доступним на <http://www.zenskestudije.org.rs> уместо лингвонима *српски језик* безмало се доследно користи „матерњи“/„ВЧНС“ језик. Ту се „матерњи“ и „родно осетљив језик“ по правилу посматрају као два различита језика.

⁶ Мисија ОЕБС-а у Србији (Водич, Предговор).

⁷ Чудно је што се у дефиницији пола користе речи *дечак* и *девојчица*, а у дефиницији „рода“ *мушкарац* и *жена*. Као да је пол битнији код „дечак“ и „девојчица“ (класе деце као полно незрелих јединки) него код „мушкарац“ и „жена“? Зашто се у оба случаја не користе речи *мушко* и *женско*? Да се не би показало да је „род“ исто што и пол (/„природни род“) – „друштвени конструкт улога“ заснован на полу? Или се хтелo рећи да разлика *дечак* – *девојчица* почива на полу као голој биолошкој разлици, оном што је само по себи (без више пратећих разлика условљених полом) неподложно апстракцији? Ми опозите *дечак* – *девојчица* везујемо за децу узраста од 2. до 10/12. год., кад се разлике условљене полом већ увек попињу испољавати и опајати, док за дете до око 12 месеци кажемо „беба“ (или „дете“), а тек из милоште „девојчица“/„девојка“, односно „дечак“/„мушкарац“.

што и по слову спорног Закона, „род“ укључује „међусобне односе мушкараца и жена и улоге у тим односима“ (чл. 6, т. 1).

1. ЈЕЗИК, ИДЕОЛОГИЈА, ПОЛИТИКА И МАРКЕТИНГ. На сва противљења доношењу „нових закона о родној равноправности, антидискриминацији и истополним партнерствима“, „председница“ поменутог тела и вишегодишњи министар у Влади Републике Србије, госпођа З. Михајловић – реаговала је питањем „Ако може ‘спремачица’, зашто не би могло ‘инжињерка’“ (*Политика*, рубрика Погледи, 11. 4. 2021) – све сводећи на питање голих говорних форми. Најавила је да ће употреба „родно осетљивог језика“ бити регулисана законом, који ће „по први пут у домаћем законодавству дефинисати појам родно осетљивог језика“ и „прописати детаље о његовој употреби“. Изнела је тезу да називе типа *чистијачица*, *куварица*, *касирка*, *васијачица* наше друштво прихвата зато што се ту ради о „занимањима која су слабије плаћена и мање цењена“, док нам они типа *директорка*, *председница*, *сушчиња*, *инжењерка* „парају уши“ не због природе језика, већ зато што „патријархални обрасци не дозвољавају женама да буду препознате и присутне на позицијама моћи и утицаја“.⁸ У јавности је потом, из круга малобројних али гласних и утицајних жена које подржавају доношење спорних закона, уследила поплава сличних реторичких питања: „зашто може *чобаница*, а не може *деканица*“, „зашто може *јувернанџа*, а не може *јувернерка*“, „може *илесачица*, али не *испиривачица*“ итд.

1.1. Сва та питања повезује једна нит: за узор се узимају занимања с дна друштвене лествице, у језику очувани рецидиви „патријархалних образаца“ и сталешки раслојеног друштва – оног чему се, не мање од поборника (и доносилаца) спорног закона, противи читаво савремено друштво. Ту се стручни профили и позиције с врха „друштвене моћи“, које се „освајају“ по процедурама утврђеним законом (уважава се стручност, образовање, способности и сл., не и пол кандидата), упоређују с пословима које обављају углавном необразоване жене из нижих друштвених слојева (*спремачица*, *собарица*, *чистијачица*, *кућна ђомоћница*, *сервирка*), речима из пасивног слоја лексике (архаизми и историзми типа *крчмарица*, *џиљарица*, *млекарица*, *чобаница*, *слушкиња*), чак и с пејоративно маркираним лексемама (*иросијийујка*, *сионзоруша*, *џирачара*, *алајача*). (1) Једно су, дакле, номинално утврђена занимања и позиције дефинисане као склоп одређених, од пола независних компетенција (*инжењер*, *судија*, *психолог*, *председник*), а (2) друго послови и улоге зави-

⁸ То је, дакле, изјавила особа која већ годинама уназад заузима највише „позиције моћи“, а добро зна да и већину „позиција моћи и утицаја“ у Р. Србији данас заузимају управо жене: председник Владе РС (госпођа Ана Брнабић), гувернер Народне банке РС (госпођа Јоргованка Табаковић), републички јавни тужилац (госпођа Загорка Доловац), ректор Универзитета у Београду (госпођа Иванка Поповић) итд. Само по себи, то демантује и тврдње да је српском језику својствена некаква системска „језичка дискриминација“ која указује на „неравноправан положај мушкараца и жена“.

сни од склопа разлика условљених полом и неписаним друштвеним нормама (*слушкиња* – *слуга*, *чобаница* – *чобан(ин)*, *илесачица* – *плесач*, *домаћица* – *домаћин*; *йраља*, *йреља*, *чистјачица*; *байлер*, *ловац*, *борац*).

1.2. Ако је сврха поменутог текста била маркентиншка а циљна група посланици у Народној скупштини Републике Србије, ти алогични, и стога ефектни контрасти су постигли циљ. У Скупштини је 20. 5. 2021. год. изгласан Закон којим су у српско законодавство, заједно с новим појмом „род“ (уп. „родна равноправност“, „родна перспектива“, „родна анализа“, „родни стереотипи“ итд.), уведени и појмови „уродњавање“ (језика и многих других друштвених феномена) и „родно осетљив језик“. Сви ти нови „појмови“ своје утемељење имају у два идеолошка конструкта. (1) Једно је радикални феминизам, који мушкарце и жене не посматра као две поларизовано-комплементарне класе бића истог рода, већ као два „рода“ друштвених бића, тежи сегрегацији и прави језик у коме сви називи лица (од *човек* и *људи* до *йешак*) имају бити поларизовани, у јединици и у множини. (2) Друго је тзв. либерални феминизам и с њим повезан цендеризам, који биолошком полу супротставља „род“ као нешто треће (LGBTIQ+ „родови“) и тражи „родно“ неутралан језик („оно“ м. *она* и он; „родитељ 1, родитељ 2“ м. *оџац* и *мајка*). Сам Закон је, по свему судећи, прављен да озакони и привремено помири те две идеологије.

1.3. Поменути текст (и мноштво сличних му брошура постављених на сајту Владе Р. Србије) довео је већински део јавности у забуну по најмање два основа.

1.3.1. Употреба „родно осетљивог језика“ не „подиже свест о значају једнакости жена и мушкараца“ и не одражава „принцип равноправности“ и друштвене једнакости (в. Закон: чл. 6, т. 17; чл. 44, ст. 3), као што ни „свакодневна употреба родно осетљивог језика“ не може бити „‘алат’ за смањење јаза између мушкараца и жена“, већ мора деловати супротно. Јер, језиком влада безмало очевидан принцип: све што се сматра једнаким и појмовно једним, бива подведено под једно „име“ (свако ‘људско биће’ је *човек*; *живо-ишња* је свако ‘не-људско/ живо биће’ које се полно размножава; *сџвар* је све ‘што није живо’), као што и сва лица које нешто раде на једнак начин (‘иде пешке’, ‘купује’, ‘нечим руководи’ и сл.) по таквој (једнакој) радњи носе једнак назив (*йешак*, *куџац*, *руководилац*).

1.3.2. Вероватно је тачно да употреба таквог језика „женама даје већу видљивост“ (Закон: чл. 37, т. 4, п. т. 2), али је прећутано (или се не зна) да доследна „видљивост“ жена није могућа без доследне „видљивости“ мушкараца.⁹ Тиме се у јединице језика (речи-појмови) насилно утерује пол и не-

⁹ Доминацију мушког рода у језику феминисти тумаче као последицу и показатељ доминације мушкараца у друштву, унапред искључујући могућност да је такав граматички поредак установљен у доба владавине матријархата, те и негирајући неспорне показатеље да у свим језицима који познају категорију рода, м. р. функционише као „општи“ (на нивоу

својствена им поларизација („мушкарци и жене“ м. *људи*, „грађани и грађанке“ м. *грађани*, „ученици и ученице“ м. *ученици*, „учитељи и учитељице“ м. *учиџељи*, „чланови и чланице“ м. *чланови*), што нужно потиरे опште у језику и популацији која тек сазрева одузима могућност формирања појма као основног облика мишљења (*људи*, *грађани*, *учиџељ* – *ученик*, *члан*).

1.4. Кључно средство у пројекту „уродњавања“ српског језика нису саме насилу сковане речи које „парају уши“ и мозак (*војникиња*, *хируркиња*, *биолошкиња/биолоица*), већ насилно доследна употреба тих и њима привидно сличних фемининатива који се у говорној пракси, у комуникативним околностима сличним онима који траже одређени придевски вид, спонтано појављују. Увијајући све у испробане маркетиншке трикове, то не пропушта истаћи ни госпођа Михајловић, „економист(а/киња)“ по образовању: „*dosledna upotreba rodno senzitivnog jezika pre svega jeste pitanje svesti o prepoznavanju važnosti društvene jednakosti žena i muškaraca*“; „*samo afirmacija rodno senzitivnog jezika u službenoj i javnoj upotrebi može podstaći pozitivnu promenu na nivou čitavog društva*“.¹⁰

1.4.1. Иако су у Закону изостали најављени „детали“ везани за природу и употребу „родно осетљивог језика“ (З. Михајловић, *Ако може...*), јасно је да су многе законске одредбе подређене циљу да се у језику – у „службеној и јавној употреби“, у „личном и професионалном животу“ (чл. 6, т. 17) – „*izjednači prirodni i gramatički rod kada su u pitanju zanimanja, titule, zvanja, opredeljenja koja označavaju žene*“ (Приручник, 65). Пропис је да се то има урадити и у „сведочанствима, дипломама, класификацијама, звањима, занимањима и лиценцама“ (Закон, чл. 37, т. 4, п. т. 3), дакле и у именицама које као изоловане јединице значе по свему, па, наравно, и по полу неодређено лице. Неко се постарао да услови за примену те одредбе буду већ обезбеђени: пратећи, изгледа, регистар занимања (в. т. 4.3.2) и унеколико га ширећи, запослени у „родним“ радионицама су, како су знали и умели, сачинили „*Glosarijum zvanja, zanimanja, titula i imenovanja žena*“ (Приручник, 84–121), у коме су

општих појмова обухвата оба пола; као морфосинтаксичка категорија у мн. покрива све чланове граматичког рода). Уп. несувислу тврдњу да су „*standardni srpski jezik, koji je zasnovan na strukturalističkim postavkama (!)*, uspostavili muškarci u vreme kada žene nisu imale pristup naučnoj zajednici“ (!); да се „*zahtevi za promene u jeziku, kome je muška akademska elita dala legitimitet, a kojim se šira zajednica oduvek služi kao nečim prirodno datim i neupitnim, ne mogu lako naći u domenu institucionalne standardizovane upotrebe*“ (!?); или опаску да „*neki gramatičari smatraju da jedan oblik (muški) može biti za oba pola (na primer on/ona je reformista)*“ (!). Независно од свега тога, пажње је вредна информација да је „*u proces standardizacije [RO]*“ укључена велика армија особа које својим знанјем и добром намером, поред интуиције за језик, допринио да се неко предложено нормативно решење прихвати у široj писаној и говорној употреби“ (Водич, 23–23).

¹⁰ *Приручник за употребу родно осетљивог језика*. Центар за женске студије (З. Михајловић, „Предговор“). <<https://www.rodnavnopravnost.gov.rs/sr-Latn/akademski-kutak/publikacije/prirucnik-za-upotrebu-rodno-osetljivog-jezika>> (у даљем тексту: Приручник).

према „облицима за мушки род“ уведени „облици за женски род“, уз преклапања и друга одступања сводива на ниво статистичке грешке. Основне и изведене речи су распоређене у две колоне: у првој су „облици за женски род“, а у другој „облици за мушки род“. Ту су, дакле, обе јединице представљене као „облици“, чиме се хоће сугерисати да су то јединице истог ранга (у семантичком, логичком и функционалном смислу), да ту нема ни „општег рода“, ни општих вредности.

Управо је том циљу, поништавању општих вредности у језику, с којима речи-појмови живе изван везе с физичким стварима, подређено инсистирање на насилно доследној поларизацији у говорној пракси. Ту је и препорука упућена „великој армији особа“ укључених у „процес стандардизације“ тзв. РОЈ-а: „*što se češće rodno senzitivn jezik upotrebljava, to će biti teže osporiti ga tvrdnjama da 'nije zaživeo u jeziku' ili da 'to nije u duhu jezika'*” (Приручник, 70). Зна се, дакле, да ће то променити „дух језика“, питање је само зна ли се како.

1.5. Крајње је лицемерно што представници „феминистичке лингвистике“, који се све време користе пропагандним методама тоталитарних друштава, данас, након усвајања Закона, позивају србисте на „дијалог“ и предлажу им да се укључе у нормирање „родно осетљивог језика“.¹¹

1.6. Да циљ на почетку поменутог текста није била индоктринација јавности, проблему би се приступило рационално. Питало би се како и кад користимо форме *докторка* (лекар) или *професорка* (предавач); зашто за звања *доктор наука*, *редовни/ванредни професор* (на универзитету), *академик* није прихватљив облик „докторка“, „професорка“, „академикиња“, кад можемо казати *директорка*, а кад је прихватљиво само *директор*, ако може *јлумица*, *јесникиња* или *јунакиња* (романа), зашто не може „зоологица/зоолошкиња“, „психолошкиња/психологица“ или „боркиња“. Легитимно је било да се таква питања поставе србистима, чак и да се они обавезу да на њих дају одговор.

2. Дух српског језика у домену не-властитих имена лица. Привид је да речи које Закон хоће подвргнути „уродњавању“ (чл. 25, ст. 1) чине маргиналан део лексике српског језика, као што је привид да се читав тај конструкт тиче само лексике и да не задире у срж језичке структуре. Ти називи образују изразито богат и слојевит појмовни систем у коме нарочиту улогу имају суфикси, који заједно с родом прожимају читав језички систем. У изразито развијеном систему словенских суфикса, несвојственом осталим европским језицима, може лежати „мистерија словенског ума“, коме се дивила позната енглеска књижевница Ребека Вест („иако изгледају у потпуности као људи од акције, Словени су сасвим свесни унутрашњег живота из кога та акција изви-ре, што је дар који код других народа имају само интелектуалци“¹²), нарочито истичући код Словена изражену „жељу да се сагледа целина“ (Исто: 669).

¹¹ <<https://voice.org.rs/napad-na-rodno-osetljiv-jezik-za-nastavak-diskriminacije-zena>>

¹² Rebeka Vest. *Crno jagnje i sivi soko*. Beograd: Mono i Manjana 2008, 688.

2.1. То што је препознато као „жеља“ да се сагледа целина може бити језиком усмеравања тежња да се ствари посматрају целовито, у међусобним везама и односима. Приметно је да су безмало сви називи лица (и других живих бића) који познају посебан облик за „женско“ уклопиви у двочлано-трочлану језичко-логичку структуру с врха појмовне лествице (*жена* || *човек* – *људи*, *жена* || *човек* /‘зрео мушкарац’/ – *човек*; *жене* || *људи* – *деца*, *жене* || *људи* /‘зрели мушкарци’/ – *људи*), чије делове обједињује однос семантички одређено (једнозначно) || неодређено (двозначно) – неутрално. На исти су начин, као делови целовите структуре, организовани и чланови граматичког рода, чија базична обележја и функције почивају и на односу формално обележено || необележено – неутрално и функционално спецификовано || неспецификовано – неутрално (ж. р. || м. р. – ср. р; -а || -ø – -o/-e). Тај се однос одржава и онда кад се граматичким родом назначавала пол, у ком случају на скали персоналности нужно долази до преплитања одређености у семантичкој и прагматичкој димензији језика (по свему недређено лице → персонално недређено лице → персонално одређено лице → референцијално /или и персонално/ одређено лице, и обрнуто).

2.2. Све оно што радикални феминизам и наши законодавни редови желе разложити на два поларизована „рода“, у језику је уређено на основу једног општег принципа: независно од тога да ли именује људско биће у тоталитету, као носиоца својства, улоге, вршиоца радње и сл., изнад сваког опште узетог назива м. р. (одвојеног од тела, „мушког“ и „женског“), стоји значење ‘човек – људско биће’, односно, ‘људи – род или колектив’. Све такве именице м. р. податак „мушко“ добијају само онда (1) кад су у значењском односу с речју која значи „женско“, и (2) кад им тај податак придолази из физичког света, тј. кад назив типа *професор* користимо као контекстуално разумљиво „име“ присутног или неприсутног лица мушког пола.

3. ПРОФЕСИОНАЛНА НЕЈЕДНАКОСТ. Многе полом условљене могућности и способности, и све друго што је у физичкој и духовној димензији људског бића зависно од разлике „мушко“ – „женско“, налажу да се и поједина савремена занимања номинално разлажу на основу пола: *џумица* – *џумац*, *џевачица* – *џевач*, *кошаркашица* – *кошаркаш*, у извесном смислу и *џесникиња* – *џесник*, *књижевница* – *књижевник*, *сликарка* – *сликар*, *фризерка* – *фризер*, *новинарка* – *новинар* и сл. Потребно је напоменути да тек део таквих именица ж. р. има сопствено значење (нпр. *џевачица* може асоцирати сопран или алт, различит од тенора и баса својственог певачу), такво да им омогућава примену у обе детерминативне функције – атрибутивној (нпр. „*џевачица* Ана М.“) и предикативној („Ана М. је *џевачица*“, „Ана је као *џевачица* била успешна“). Критериј је врло прост: ако се разлика извлачи само из сензибилитета, а у питању је суштински иста делатност (*новинар*, *сликар*, *џесник*, *фризер*, *књижевник*), форми ж. р. није место у предикативу (радила је као *новинар/фризер/сликар*, била је успешан *књижевник/џесник/новинар*).

3.1. Данас су ретке улоге, а још ређи послови у којима „женско“ и „мушко“ наступају као комплементаран пар – у игри (*йлесачица* и *йлесач*, *иїрачица* и *иїрач*), вођењу радијских и ТВ-емисија (*водиїшељка* – *водиїшељ*) или сл. Ту увек постоји могућност да чланови пара наступају раздвојено и да се „пар“ преобрази у поларизовану разлику (*йлесач* – *йлесачица*), али, наравно, и могућност да се само упаривање изобичаји. Тада члан м. р. постаје неутралан на пол (нпр. жена која самостално наступа као водитељ је *водиїшељ*), док члан ж. р. остаје да живи као гола говорна јединица примењива на најнижем логичком нивоу, оном на коме функционишу лична имена и сроднички називи типа *мама*, *ййаййа*, *баїйа* и сл.

3.2. Треба приметити да се у оба та случаја може говорити о друштвеној равноправности жена и мушкараца, али не и о њиховој апсолутној једнакости у обављању датог посла: ту „женско“ и „мушко“ учествују као оквир за биолошки условљене разлике између жена и мушкараца (телесне карактеристике, снага, боја гласа, сензибилитет и сл.), као и за све оно што се у идеологији феминизма подводи под „род“ (друштвеним нормама установљене улоге, активности и атрибути жена и мушкараца као друштвених бића: одевање, вештине, понашање итд.). Чињеница да за „*йевачица* и *йевач*“ кажемо *йевачи*, за „*йлесачица* и *йлесач*“ – *йлесачи*, открива логичко-семантичку структура *йевачица* || *йевач* – певач (пресликан модел *жена* || *човек* – човек) и говори да се ни ту не може повући знак једнакости између граматичког рода и пола. То једначење није могуће и из простог разлога што пол као гола биолошка (генетска) разлика није подложен апстракцији (није одвојив од телесности), те ни уласку у семантичку димензију језика.

4. ПРОФЕСИОНАЛНА ЈЕДНАКОСТ. Већина савремених радних места, положаја, звања и занимања подразумева „послове“ које мушкарац и жена обављају на једнак начин, при чему се узима да све разлике у квалитету обављања исте делатности искључиво зависе од стечених компетенција и професионализма, никако и од пола.

4.1. Свест о равноправности и професионалној једнакости мушкараца и жена није могуће исказати друкчије до употребом јединствених (недискриминаторних) назива датих професија, позиција, звања, занимања и сл. Тако је било одувек: кад год се сматрало да одређена активност не зависи од пола, разлагања није било: *йешак*, *куйац*, *йуїїник*, *коњаник*, *сарадник*, *йосланик*, *йоворник*, *йледалац*, *слушалац*, *чиїйалац* итд. Народна песма „Надјњева се момак и девојка“ казује да момак и девојка жању заједно и такмиче се, што налаже да уз *жетїелац* не стоји **жетїелица* (макар у том послу девојка била и успешнија); у такмичењу за титулу „Учитељ године“ поред учитељица учествује тек покоји учитељ (мушкарац), а титула се ипак зове (и мора се звати) *учиїшељ* године; *вуковци* су сви ученици (дечаци и девојчице) који постигну дати успех и освоје Вукову диплому итд.

4.2. Како менталне способности (умна делатност, разум, „логос“) зрелих људских бића не зависе од пола, ирационална је поларизација професија које подразумевају умни рад и звања стечена образовањем и усавршавањем (нпр. *биолог, филолоф, антрополог, вирусолог, лингвиста, филозоф, хирург, инжењер; академик, доктор /наука/, доцент, професор /универзитетска звања/*). Значење већине таквих именица подразумева усмереност на предметну област (не и интеракцију ‘особа А’ ↔ ‘особа Б’, присутну у *васийиач ↔ дејте/васийианик, учийељ ↔ ученик, наставник/професор ↔ ученик/студент, лекар/доктор ↔ њацијент* и сл.), тиме и изостанак услова за укључење у механизам именичке моције. Законска одредба (чл. 25, ст. 1) да се називи свих „радних места, положаја, звања и занимања“ учине „родно осетљивим“ противна је, дакле, како норми српског језика (неписаној и писаној), тако и здравом разуму.

4.2.1. Сви који су иоле лингвистички образовани и познају природу разлике „мушко“ – „женско“ у језику (и сви који добро владају механизмима сопственог језика), знају (и осећају) да се форме типа *професорка* (: ‘професор’) јављају као аутоматска реакција на пол особе чије је занимање битно за интеракцију (*професорка* – „та жена професор“); тад се и *професор* узима као упућивачка реч („тај мушкарац професор“) и користи у ословљавању (*професоре!*). Ту се, дакле, „женски“ облици спонтано намећу – да помоћу њих упутимо на дотичну особу женског пола или је ословимо. Таква говорна пракса, усмеравања именичком моцијом као живим граматичким механизмом, чини да огромна већина фемининатива ствараних у таквим комуникацијским условима (по правилу помоћу суфикса *-ка* и *-ица*) буде нормализована: *васийиачица, учийељица, ученица, наставница, докторка, професорка, њацијенткиња, студенткиња*,¹³ *директорка, шефица, колеџница, касирка*

¹³ Форма *студенткиња* (и *њацијенткиња*) хибридна је реч, скована по моделу *црнкиња, Русиња, Скрикиња* (vs. „црни /људи/“, „Руси“, „Срби“) и *слушкиња* (: „слушати“, у смислу ‘служити, извршавати наредбе’), где *-киња* учествује као дериват настао од три суфикса: *-к(а)- + -ин- + ја*. Примењен на појмове из семантичке категорије „живо“, први суфикс категорише „/јединично/ биће женског пола“ (уп. *браћан-ка, сељан-ка, црн-ка*, али и *једин-ка, слам-ка, браш-ка*), други ту јединичност додатно фиксира (уп. *Срб-ин, Бујар-ин, јосјод-ин* vs. Срби, Бугари, господа), а треће је посесив (*-ј-*). То *-ј-*, реализовано као именичко *-ја*, на значава припадност датом колективу (уп. *јосјођа*, саграђено непосредно од „господа“, узето као ‘господство’), односно, припадност господару (корелативи *јосјодар* vs. *слуја/слушкиња*). Будући да све то нема никаквог значаја у творбено-семантичком односу *студенткиња* (*/студенткиња*) – *студент*, намеће се питање откуд ту суфикс *-киња*? Шта је у време „српско-хрватске“ језичке заједнице утицало на то да се та кованица учврсти у Србији? Можда је мешавина два језика (српски језик / „штокавски дијалекат“ и хрватска кајкавщина) деловала да свет који се кретао по ондашњим образованим круговима и међусобно мешао, изгуби изворни осећај за танане и од свести скривене вредности које носе суфикси? Можда би се управо тиме могла објаснити лакоћа с којом данашњи Хрвати граде свој новогovor, што се на плану суфиксације нарочито добро показује у ширењу формација на *-шељ* (нпр. „гледатељ“, „слушатељ“, „читатељ“, м. *ледалац, слушалац, чийалац*), што је суфикс који у српском језику категорише „биће које својим умом, будношћу, телом или деловањем уређује/одржава

и сл. Приметна је и једна законитост: што је интеракција живља и непосреднија, и што су више у њу укључена деца – то је фемининатив у пракси присутнији, тиме и „нормалнији“.

4.2.2. Интеракција нас може усмерити да у неформалним говорним околностима (доскора не и у јавности), зарад упућивања на одређену женску особу, (а) „позајмимо“ јединицу чије је лексичко значење утврђено у односу „супруга – супруг“ (*министарка, айотшекарка/айотшекарица*); (б) „позајмимо“ јединицу из неког другог семантичког домена (нпр. *јосланица, дојисница, јоворница*); или (в) реч скујемо *ad hoc* (нпр. туристи за жену као свог водича могу казати *водичица/водичка* или сл.). Творбени потенцијал српског језика дозвољава да у разговорном језику и за дотичну жену психолога кажемо *јсихолојница/јсихолојница/јсихолошкиња*, при чему се једна или друга форма намеће у складу с интеракционим тренутком и емотивним ставом.

Статус свих тих форми, узетих у функцији фемининатива, открива чињеница да нам језичка свест не дозвољава да их искориститимо у ословљавању (**айотшекарице!, линјивисткињо!, *јсихолојнице!/*јсихолошкињо!*). Уосталом, у тој се функцији не користе ни њима одговарајуће основне именице (**айотшекару!, линјивисто!, јсихоложе!*)

4.3. Независно од тога јесу ли и у ком су степену нормализовани, сви такви фемининативи, будући без сопственог лексичког значења, нису ништа друго до говорне форме (пароними или „падежи“) одређене појмовне речи. Такве форме у говорном језику функционишу као својеврсна замена за лично име: саме (у ословљавању *јрофесорка!/** или упућивању), у вези с презименом дате особе (*јрофесорка Пејровић*), а сасвим неформално (изван јавности) и као атрибутив уз лично име (*јрофесорка Ана*). То зато и нису јединице језика, и као такве не треба да улазе у домен језичке стандардизације, а камоли државне политике.

Посматрано с функционалног аспекта, ти се називи понашају као термини сродства (појмови релације), којима су такође својствена ограничења у примени (уп. *мој сјириц* Милан, не и **сјириц* Милан П.).

4.3.1. Неразумно је да се реч без значења узима у функцијама типа „професорка Ана П.“ (м. *јрофесор Ана П.*), „ради као професорка“ (м. *ради као јрофесор*), „Ана је професорка“ (м. *Ана је јрофесор*), тј. поставља тамо где не означава већ одређује. Посебно је недопустиво да се таквом инжењерингу подвргава читав језички систем – да се зарад спровођења насилно доследне поларизације кују и у јавности користе бесмислице типа „филолошкиња“/„филологица“, „инжењерка“, „појединка“, „боркиња“ итд.

4.3.2. Шифрарник занимања¹⁴ показује да су проблеми које производи исувише устаљена и функционално раширена „женска“ форма занимања

постојећу или ствара нову реалност“ (*сведржићел, кућейазиићел, родиићел, изумиићел, учиићел, ірадиіћел, редиићел, јединиіћел* и сл.).

¹⁴ <<http://www.cekos.rs/%C5%A1ifarnik-zanimanja-2020>; <http://www.cekos.rs/%C5%A1ifarnik-zanimanja>>

(нпр. *учиџељица*, устаљено у време постојања женских учитељских школа и раздвојеног школовања женске деце), решавани тако што је грађен нов назив, *наџтавник разредне наџтаве*. Слично се решење нашло и за „васпитачица“ (*васџиџач џредиколске деце : домски васџиџач*), као и за делатност коју су у прошлости обављале искључиво жене, а у њу се потом укључили и мушкарци (*медицинска сесџира – медицински џехничар, медицинска сесџира/џехничар*). Уколико тог укључења нема, занимање се води као женско (*бабица*).

4.3.3. За оне који хоће да виде, довољно је поучан пример *секреџарица* (првобитни моџиони парњаџ речи *секреџар*), где су разлике у степену одговорности и сложености посла повераваног женама и мушкарцима деловале да се *секреџарица* специјализује као позиџија нижег ранга од *секреџар*, тј. лексикализује.¹⁵ И да је једини, тај пример сведочи да у језик нормалним путем не могу уђи (нити у њему живети) два назива с апсолутно једнаким значењем. Сама чињеница да у случајевима типа *секреџарица*, *чиџџачица*, *домађица* и сл. говоримо о лексикализацији мовираног фемининума, открива да је творбено-семантички зависне чланове моџионих парова погрешно посматрати (и у лексикографији представљати) као лексеме: то су тек облици (пароними) лексичких (појмовних) јединица.

4.3.4. Кад се процењује смисленост фемининатива скованих у феминистичким радионицама и пуштених у јавност, увек се мора имати у виду то да разлика између именица као речи које у језику значе (а у говору значе и означавају) не може бити сводива на сам пол – апстрактџији (и семантизацији) неподложну биолошку разлику. Сам пол, без уплитања на полу заснованих разлика, могу назначити једино деикџиџи, самосталне не-симболичке јединице које на не-посредан начин класирају биђа по полу (*она – он*), и с њима повезан род придевских речи узетих у функцији атрибута или предиката живог биђа: *засџао* је („он“) – *засџала* је („она“).

4.3.5. Још је Ворф појашњавао да класирање на основу пола, било да је у језику формално испољено или неиспољено, подразумева „jedno u dubini skriveno, suptilno i teško uhvatljivo značenje, koje ne odgovara nikakvoj stvarnoj reči, ali koje se ipak u svetu lingvističke analize pokazuje funkcionalno veoma važnim“.¹⁶ Иако живи као саставни део „uobičajene svesti o k l a s a m a двају полова“ (спаџ. J. P.), основ „nejasne, apstraktne i neme skice podele na polove nisu reči kao ‘pol’, ‘ženski’, ‘žene’; to je jedan jezički odnos, kao nešto što je različito od jezičkog KAZIVANJA. [...] Moglo bi se reći da je ono što deluje u takvom razmišljanju celoviti pritisak zamenički povezanih klasa reči kao što su George, Dick i Villiam, ili pak Jane, Sue i Betty, a NE NEKI VERBALNI POJAM kao ‘muško’ ili ‘žensko’. [...]

¹⁵ Не може бити случајност што те речи нема ни у Приручнику ни у Водичу (на оба места уз *секреџар* стоји само „секретарка“).

¹⁶ Bendžamin Li Vorf. *Jezik, misao i stvarnost*. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod, 1979, 47.

Lingvističku klasifikaciju kakva je rod u engleskom jeziku, koja nema ispoljenu oznaku aktualizovanu zajedno sa rečima svoje klase, već deluje kroz nevidljivu 'razvodnu tablu' strukturnih veza na takav način da određuje neke druge reči koje označavaju tu klasu, Borф назива „PRIKRIVENA klasa, za razliku od ispoljene klase, kakva je rod u latinskom“ (Исто: 45) или српском језику.

4.4. На већину горе изнетих увида, нарочито у погледу ограничења у примени мовираних фемининатива, указала је у свом раду из давне 1984. год. и сама Свенка Савић,¹⁷ „лингвисткиња“ која се у међувремену прихватила обавезе да српски трансформише у „родно осетљив језик“.

4.4.1. Као професору психолингвистике, њој би морало бити познато то да је пол неподложен апстракцији, и да присуство или одсуство податка о полу у значењу одређене именице не зависи од граматичког рода (женског – *кћи, удавача, брадоња, особа, судија, њројалица*, мушког – *сисар, вук, човек, њисац, мушкарац*, или средњег – *девојче, момче, кумче, лице*), већ од значења речи као целине, које делом извире из основе а делом из суфикса, тј. из склопа основе и суфикса (*слуја, слушкиња; мушкарац, мушкарача, мушкарчина; жена, нежења; њосјода, њосјођа, њосјодин; јединка, јединац – јединица, њојединац*). Ако се то зна, мора се знати да без више на полу заснованих разлика не може настати нова реч, и да већина савремених професија и позиција које се хоће номинално разложити не носи ниједну полом условљену разлику. Како је постојање аутономног значења нужен предуслов за примену речи у чисто семантичким функцијама, апсурдно је инсистирање на томе да се речи без аутономног значења, независно од тога „парају ли уши“ или не (*њисихолошкиња, дирекћорка*), доследно користе.¹⁸ Да ли се заиста не зна да би изједначење „природног“ и граматичког рода у случају „занимања, титула, звања, опредељења“ (в. т. 1.4.1) за нужну последицу имало менталну деградацију?

4.4.2. С. Савић је, поред осталог, била рецензент књиге *Развој значења речи* (Ана Марјановић, 1984) и морала је приметити да исказе типа *Наши учиићел је ѡрава ѡачка мајка деца одбацују* „зато што је учитељ мушко“. Њој би као психолингвисти морало бити познато да стадиј комплексног (/формалног) мишљења не дозвољава детету да занемари дихотомије типа *деца – људи* (одрасли), *мама – ѡаја, баба – деда*, те да именице узима као симболичке јединице одвојене од физичког света, тиме и од полности (уп. фус. 9). Као психолингвиста, могла је знати и то да се чак ни при надевању личног имена пол не посматра (у лична имена не уграђује) као гола биолошка разлика,

¹⁷ Свенка Савић. Прагматички аспекти рода *nomina agentis* у српскохрватском/хрватскохрватском језику. *Научни сасѡјанак славистиа у Вукове дане* 13/1 (1984): 247–258.

¹⁸ Уп. упутство: „Употребљавати форму женског рода за именовање занимања и титула жена где год је могуће у свим синтаксићким позацијама у реченици (subjekatskoј, predikatskoј, apozicijskoј, objekatskoј)“. Међу примерима стоји и *Bila sam dopisnica* (Водич, 25).

већ поставља као оквир за све чиниоце особног идентитета будућег зрелог мушкарца, односно жене.

4.4.3. Сав бесмисао „језика“ који Закон намеће показују примери типа „svaka pojedinka i pojedinac“, „svakom izvornom govorniku/govornici“, „svaki izvorni govornik/ca“, које налазимо управо у текстовима Свенке Савић – моделатора „родно осетљивог /српског/ језика“.

5. „Родно осетљив језик“ и појмовно мишљење. Врло је могуће да је мноштво форми које „парају уши“ и мозак спречило народне посланике и потписника Закона да иза тих форми виде суштину проблема. А суштина је у томе што насилно доследна употреба форми типа *министарка* аутоматски делује да се и у одговарајуће им основне називе учитава податак „мушко“ („мушкарац који... м. „особа која... / лице које...“), што јасно сутерише диктирана пракса да се поларизација спроводи и у множини („мушкарци и жене“ м. *људи*, „грађани и грађанке“ м. *грађани*, „посланици и посланице“ м. *посланици*). Посматрано с формалне стране, то ствара привид да корисници таквог језика више не поседују појмове *људи*, *грађани*, *министар*.

5.1. Нужно је да се практиковање „језика“ који на нивоу форми поставља доследну „родну“ поларизацију негативно одрази на мишљење, али се и подразумева да код ментално зрелих особа такав говор не може битно нарушити већ формиран појмовни поредак. У проблему је, међутим, део популације који тек зри, као и све будуће генерације које би стасавале у таквом језичком миљеу. Уколико би вид језика заступљен у многим феминистичким публикацијама (уп. Водич: „мушкарци и жене“ – $\times 5$ / „жене и мушкарци“ $\times 14$, без иједне потврде именице *људи*) превладао и почео се користити „у личном и професионалном животу“ (чл. 6. т. 17. Закона), деца која би проговорила у таквом језичком миљеу не би могла увидети да се за „жена и/или мушкарац“ каже и *људи* или *човек*, тј. невидљиви би им били путокази за прелазак на појмовно мишљење. Замагљивање тих смерница подразумева и пракса да се деца млађег школског узраста, која већ знају да „човек је људско биће“, посредством слика и „уродњеног језика“ преумљују и уче да је *човек* само „мушкарац“, а да је „жена“ – *жена* (не и човек).¹⁹

¹⁹ У тексту приручника *Родна анализа наставних програма и уџбеника за српски језик од првој до четвртој разреда основне школе* (<https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr-Latn/node/466>) поред мноштва потврда „родно осетљиве“ конструкције „мушкарци и жене“ / „жене и мушкарци“ бележимо само четири потврде лексеме *људи*: у контексту „сукоб људи“ ($\times 2$), и сукоб/однос људи и животиња ($\times 2$). Слично је и са именицом *човек* ($\times 7$), која се у значењу ‘људско биће’ бележи само у „лав и човек“ (наслов текста) и „насиље човека над животињом“. Иако су анализи подвргнути уџбеници издавача који је ауторе обавезао на употребу „родно осетљивог језика“, поред мноштва различитих замерки стоји и примедба да је језик „уџбеника родно недоследан, те зато не преноси јасно принципе и знања о родној равноправности“, као и препорука да убудуће треба користи „доследно родно осетљив и/или неутралан“ језик.

5.1.1. Феминисти нас данас, након усвајања Закона, позивају „da se sporazumemo da muškarci i žene moraju biti vidljivi“;²⁰ односно да, следећи „норму“ коју су они поставили, говором показујемо како речи не одвајамо од „слика“, тј. симулирамо да сопствени језик користимо као голо комуникативно средство, неспособно да нам служи и као средство мишљења. Хоће нас убедити да се појмови, слично јабукама, могу сећи на две једнаке половине? Зар и јабука не нестане кад се пресече напола?

5.1.2. Парадоксална је тврдња да језик „odražava naše mišljenje, ali ga istovremeno i oblikuje, te može da bude snažno oruđe za promenu društvene svesti“, изнета у Предговору који потписује „Мисија ОЕБС-а у Србији“ (Водич). Наиме, ако језик „одражава наше мишљење“ (а не нашу колективну свест и у њој фиксиран поглед на свет), како је могуће да би промене у језику као средству мишљења могле послужити као „оруђе за промену друштвене свести“? По свему судећи, „родно осетљив језик“ се не намеће да би нам у овом или оном „правцу“ променио свест, већ да би нам „обликовао“ и ограничио мисао.

5.2. Тешко да ће ико разумети логику по којој „родно осетљив језик“ може допринети оном због чега је донет Закон о родној равноправности – да као „кровни закон“ буде основ за доношење нових закона посвећених постизању равноправности мушкараца и жена раздељених на LGBTIQ+ „родове“. Познато је да све „напредне“ државе које брину о „родној равноправности“ доносе законе који прописују неутрализацију податка о полу (нпр. уместо заменица типа он – она, именица оџац – мајка, браћ – сестра и сл., прописују „оно“, „родитељ 1“, „родитељ 2“ и сл.). А нама се прописује супротно: да увек, насилно доследно, постављамо разлику „мушко“ – „женско“! Зашто? Зато што није дозвољено да иког од нас мимоиђе фаза „уродњавање“ језика, услов за менталну деградацију нашег потомства? Свима нам морају бити посечени појмови, златне јабуке у нашем уму?

Остаје нада да грађани Србије, међу којима има мноштво оних којима појмовно мишљење неће дозволити да следе упутство за усвајање „уродњеног“ језика („ако двадесет пута изговорите психолошкиња, психолошкиња, психолошкиња... и стекнете навику, више вам није проблем“, С. Савић) – неће поштовати одредбе Закона противне истини и здравом разуму, те ни дозволити да им се дира у најтананије димензије језичке свести, разори појмовни систем и ускрати способност мишљења и просуђивања.

* * *

На у јавности видљиве производе „феминистичке лингвистике“ србисти су, углавном, гледали са стране, вероватно с уверењем да ће њихово дејство на језик, као у случају свих досад нам познатих идеолошких парадигми, бити

²⁰ <<https://voice.org.rs/napad-na-rodno-osetljiv-jezik-za-nastavak-diskriminacije-zena>>

маргинално – ограничено на лексички слој и поједине појмовне домене. Без одзива су, стога, остајала и усамљена упозорења да се та парадигма користи полугом способном да наруши устројство језика и деградира људску мисао,²¹ да би побуна уследила тек кад је донесен Закон који нас обавезује да ту полугу и сами користимо. Хоћемо ли то учинити?

Јасно је да већина лингвиста неће. Али шта ћемо радити ако Закон опстане, а неки од нас, из идеолошких или неких других побуда, прихвате позив владајућих структура и укључе се у нормирање „родно осетљивог језика“? Можемо ли их у томе спречити?

Институт за српски језик САНУ
Београд

jovanka.radic@gmail.com

²¹ Уп. наслове: *Пол и категоријална припадност назива за лица у српском језику* /2007/, *Род у природи, грамајници и друштву* /2010/, *Именички род у језику и равноправности полова у друштву* (Логички нивои и моција рода у српском језику) /2011/, *Доследна 'феминизација' и 'афазација'* /2013/, *Доследна 'феминизација' – испољавање свесности о равноправности полова или њих у менталну деградацију* /2013/, *Српска лична имена и феминистички погледи на језик* /2018/, *Шта лична имена говоре о разлици „мушко – женско“, роду и структурној организацији језика* /2018/ и др. (<<https://www.isj.sanu.ac.rs/2017/11/01/dr-jovanka-radic/>>). Аутор ових редова је још 2010. године, кад је „родно осетљив језик“ већ био присутан у медијима, покренуо иницијативу да се Научно веће Института за српски језик САНУ успротиви јавној употреби таквог језика, оспори његову смисленост и утиче да се он сузбије. Веће је ту иницијативу прихватило (о томе детаљније у Ј. Радић, *Именички род у језику...*), али је све завршено саопштењем Одбора за стандардизацију српског језика (2011), с уводном напоменом у којој се позива на прилоге „српских лингвиста (Ковачевић, Клајн, Бугарски, С. Савић и др.)“, међу којима је, дакле, и моделатор „родно осетљивог /српског/ језика“?